

VNT 2/2023 vp

Valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa

Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Hallitus on sitoutunut edistämään yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä sekä tekemään työtä rasismien vähentämiseksi. Tähän työhön hallitus haluaa sitouttaa koko suomalaisen yhteiskunnan. Kaikki voivat olla mukana rakentamassa Suomea, jossa jokainen voi elää turvassa ja hyväksyttynä.

Hallitus antaa eduskunnalle tiedonannon yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden lisäämiseksi. Tiedonanto nojaa hallitusohjelmaan ja edellisten hallitusten tekemään työhön. Se antaa selkänöjää tulevien hallitusten työhön. Yhdenvertaisuus, syrjimättömyys ja rasismien poistaminen vaativat toimia, tänään ja huomenna. Yksikään hallitus ei tee maailmaa valmiiksi. Jokaisella hallituksella on velvollisuus tehdä parhaansa.

Suomen vahvuus on historiallisesti ollut, että olemme pienenä maana kenneet löytämään yhteisen sävelen. Eri mieltä olevat ovat mahtuneet samaan pöytään. Sananvapauden toteutumisesta demokraattisen yhteiskunnan tärkeänä arvona huolehditaan. On voitava keskustella vaikeistakin asioista. Ministereillä, kansanedustajilla ja muilla poliittisilla toimijoilla on erityisen suuri vastuu tässä – paitsi yhteiskunnallisen keskusteluilmapiirin luomisessa, myös siinä, että kunnioitamme toinen toistamme. Kärjistämisen ja vastakkainasettelun sijaan on etsittävä yhteistä suuntaa.

Suomalaisessa yhteiskunnassa on syrjiviä asenteita ja rakenteita esimerkiksi työmarkkinoilla ja koulutuksessa, joita pitää muuttaa. Muutos edellyttää rehellistä yhteiskunnallista keskustelua ja siitä kumpuavia toimia. Siihen tämä hallitus on valmis.

Tiedonanto varmistaa, että eduskunta voi käydä perusteellista parlamentaarista keskustelua hallituksen linjasta ja suunnitelmista yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Tiedonannon valmistelussa on kuultu laajasti noin sataa tahoa kansalaisyhteiskunnan edustajia, tutkijoita ja muita keskeisiä toimijoita. Kuulemisten perusteella on täsmennetty jo aikaisemmin hallitusohjelmassa sovittuja toimia. Tiedonanto on jaettu kahteen osaan, joista ensimmäinen taustoittaa ja kuvaa hallituksen linjaa ja toinen osa avaa konkreettisemmin hallituksen toimia. Tiedonannon päähuomio kohdistuu rasismien torjuntaan ja muihin yhdenvertaisuuden näkökulmia sivutaan vain suppeasti. Tiedonantoa konkretisoidaan toimenpideohjelmalla.

Rasismien käsitteen hallitus ymmärtää seuraavasti:

Rasismi perustuu yksilöiden tai ihmisryhmien määrittelyyn alempiarvoisiksi esimerkiksi etnisen alkuperän, ihonvärin, kansalaisuuden, kulttuurin, äidinkielen tai uskonnon perusteella. Rasismia voi ilmetä yhteiskunnassa syrjivinä normeina tai käytäntöinä esimerkiksi työelämässä. Rasismi voi näyttäytyä yksilöiden ja ryhmien välillä syrjivänä käytöksenä. Yksilöiden ja ryhmien väliset ennakkoluulot ja vierauden pelko voivat toimia kasvualustana rasismille. Rasismi luo eriarvoisuutta ja vahingoittaa sen kohteiden lisäksi koko yhteiskuntaa.

Suomen lainsäädäntö on kokonaisuutena hyvällä tasolla

Suomen lainsäädäntö antaa hyvän oikeudellisen pohjan yhdenvertaisuuden edistämiseen. Suomi on historiassaan ollut edelläkävijä yhteiskunnallisen tasa-arvon, oikeusvaltion ja yksilön inhimillisen elämän edellytysten parantamisessa. Tämä perintö velvoittaa hallitusta sen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyössä.

Perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Perustuslaki toteaa myös, että saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Yhdessä Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kanssa perustuslaki takaa oikeuden yhdenvertaisuuteen kaikille, riippumatta siitä, mihin ryhmään tai vähemmistöön henkilö ehkä kuuluu. Vähemmistöihin kuuluville tulee taata mahdollisuus yhdenvertaiseen osallisuuteen – niin koulutuksessa, työelämässä kuin yhteiskunnassa muutenkin. Perus- ja ihmisoikeudet kuuluvat sekä enemmistölle että vähemmistöille.

Tasa-arvolaki kieltää syrjinnän sukupuolen ja yhdenvertaisuuslaki muiden henkilöön liittyvien syiden perusteella. Lainsäädäntöä on juuri tarkennettu esimerkiksi työelämäsyryntään puuttumisen tehostamiseksi. Lisäksi yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä säännellään useissa muissa laeissa ja asetuksissa. Rikoslaki kieltää työsyryntään esimerkiksi rodun tai uskonnon perusteella sekä turvaa uskonrauhaa, mikä voi mahdollistaa esimerkiksi Raamatun ja Koraanin julkisen polton kieltämisen.

Hallitus katsoo, myös kuulemiskierrokseen nojaten, että lainsäädäntö on meillä kokonaisuutena hyvällä tasolla. Yhdenvertaisuuden toteutumisessa ilmenevät puutteet perustuvat enemmänkin lainsäädännön puutteelliseen toteutumiseen ja valvontaan. Hallituksen toimet painottuvat siten niihin toimiin, joilla yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista käytännössä voidaan edistää. Lainsäädännössä on luonnollisesti kuitenkin edelleen yksittäisiä kehittämistarpeita.

EU:ssa ja kansainvälisessä työssään Suomi jatkaa pitkäaikaisella linjallaan

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Unionin perustana olevat arvot määritellään Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 2 artiklassa. Ne ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina.

Suomi on pannut täytöntöön yhdenvertaisuutta edistävän EU:n lainsäädännön. EU:ssa neuvotellaan parhaillaan yhdenvertaisuuslainsäädännön vahvistamisesta. Yhdenvertaisuusdirektiivi, tasa-arvoelimiä koskevat direktiivit ja vanhemmuuden tunnustamista koskeva asetusehdotus ovat valmisteilla. Suomi vaikuttaa aktiivisesti näiden tulevaan sisältöön ja huomioi hallitusohjelman tavoitteet EU-vaikuttamisen tehostamisesta.

Unionissa Rasismien ja muukalaisvihan vastainen puitepäättös tarjoaa yleisiä raameja. Lisäksi toteutetaan useita strategioita, jotka vahvistavat rasismien vastaista työtä ja yhdenvertaisuutta. Näitä ovat EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelma 2020-2025, EU:n ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskeva

toimintasuunnitelma 2020–2024, Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä käsittelevä (HLTBIG) strategia 2020–2025 ja EU:n antisemitismin vastainen strategia 2021–2030. Komissio kannustaa jäsenvaltioita myös omiin kansallisiin strategioihin. EU:lla on myös useampia rahoitusinstrumentteja, joita Suomi on hyödyntänyt omassa työssään.

EU:n perusoikeusviraston mukaan rasismi oli vuonna 2022 edelleen vakava haaste koko EU:ssa.¹ EU:n raportti tuo esiin huolen kasvavasta verkossa tapahtuneesta vihapuheesta.

Suomi on johdonmukaisesti kuulunut ja kuuluu myös tämän hallituksen aikana siihen EU-maiden joukkoon, joka rakentaa unionia, jossa yhdenvertaisuutta edistetään ja rasismia torjutaan. Suomi korostaa sukupuolten tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämistä sekä rasismin vastaista työtä EU:n ulkoisessa toiminnassa.

Suomi on osapuolena keskeisissä Yhdistyneiden kansakuntien ja Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksissa ja on niiden myötä velvollinen kunnioittamaan, suojelemaan ja panemaan täytäntöön kaikkien ihmisoikeudet yhdenvertaisesti ja ketään syrjimättä. Sopimukset pohjautuvat ihmisten yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden periaatteille². Sopimukset määrittävät yksilön tai myös väestöryhmän oikeuksille vähimmäistason. Parempi suoja voidaan tarjota kansallisilla perusoikeuksilla ja lainsäädännöllä. Suomi raportoi ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanosta määräajoin ja saa riippumattomilta sopimusvalvontaelimiltä suosituksia.

Tämän tiedonannon aihepiiriä koskevissa Suomen saamissa viimeaikaisissa suosituksissa nousevat esille seuraavat tekijät:

- syrjinnän torjumisen oikeudellisen ja institutionaalisen kehyksen vahvistaminen; ihmisoikeuskasvatuksen, yhdenvertaisuuskasvatuksen sekä sukupuolitietoisien kasvatuksen lisääminen ja kehittäminen;
- rasistisen, homofobisen, seksistisen, naisvihamielisen ja muutoin sukupuolittuneen vihapuheen torjuminen niin verkossa kuin sen ulkopuolella;
- tosiasiallisen tasa-arvon toteutumisen esteet ja haasteet työelämässä; sekä
- yhteiskunnan rakenteissa oleva syrjintä, joka ilmenee mm. naisiin kohdistuvassa väkivallassa sekä saamelaiden, romanien, vammaisten henkilöiden, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden ja ulkomaalaistaustaisten henkilöiden syrjintänä. Joskus eri syrjintäperusteet myös risteävät keskenään, mihin on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Erityisesti vihapuheen estäminen on noussut keskeisesti esille viimeisimmissä suosituksissa.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia. Kansainvälisessä työssään hallitus jatkaa Suomen pitkäaikaisella linjalla, jota on kuvattu muun muassa ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa³. Siinä tähdennetään yhdenvertaisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja osallistumisoikeuksien vahvistamista.

Suomi on YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsen vuoden 2024 loppuun asti ja toimii Etyjin sekä Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana 2025. Nämä kansainväliset roolit luovat mahdollisuuksia vaikuttavaan monenkeskiseen yhteistyöhön ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelussa.

¹ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2023-fundamental-rights-report-2023-opinions_en.pdf

² <https://um.fi/ihmisoikeussopimukset-ja-raportit>

³ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163674>

Hallituksen linja ja hallitusohjelma

Hallitusohjelma on muutosohjelma, jonka keskeisiä periaatteita on, että yrittäminen ja työnteko kannattavat ja palkitsevat. Työnteko on osa tehokasta kotoutumista. Kaikkien väestöryhmien työllisyysastetta nostetaan uudistamalla työmarkkinoita ja purkamalla kannustinloukkuja. Maahanmuuttajat ja maahanmuuttajataustaiset nähdään monimuotoisina ja aktiivisina toimijoina. Jokaisella Suomessa asuvalla on paitsi oikeuksia, myös velvollisuus osallistua yhteiskunnan rakentamiseen.

Hallitus on sitoutunut edistämään eri ryhmien ja yksilöiden yhdenvertaisuutta laaja-alaisesti. Syrjintää ei voi hyväksyä. Rasismille ei tule antaa Suomessa tilaa.

Hallitus työskentelee tasa-arvon ja syrjimättömyyden eteen hallitusohjelmassa yhdessä kirjattujen periaatteiden mukaisesti. Hallitustyöskentelyssä on nollatoleranssi rasismille. Hallitus ja sen jokainen ministeri irtisanoutuu rasismista ja vastustaa kaikenlaista ääriajattelua sekä sitoutuu omassa työskentelyssään aktiiviseen työhön rasismia vastaan niin Suomessa kuin kansainvälisesti.⁴

Hallitusohjelma linjaa yhdenvertaisuudesta seuraavasti:

Suomi edistää demokratian, oikeusvaltioperiaatteen sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Luottamuksen yhteiskunta ja hyvät väestösuhteet syntyvät siitä, että Suomessa jokainen voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen, sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen lain edessä, syrjimättömyyteen ja mahdollisuuksiin vaikuttaa elämänsä suuntaan.

Hallitus työskentelee määrätietoisesti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi yhteiskunnassa. Kaikilla on oikeus tuntea olonsa turvallisiksi ja hyväksi Suomessa taustastaan riippumatta.

Kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa syrjiä heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Yllä olevien kohtien lisäksi hallitusohjelmassa on useampia tarkempia kirjauksia, jotka kytkeytyvät tiedonantoon. Esimerkiksi työelämän osalta aliedustettujen ryhmien, kuten vammaisten henkilöiden, romanien, eri maahanmuuttajaryhmien ja maahanmuuttajanaisten työelämään osallistumisen lisäämiseksi toteutetaan toimintaohjelma. Samoin esimerkiksi tavoite vahvistaa kaikkien lasten sivistyksellisten perusoikeuksien yhdenvertaista toteutumista löytyy hallitusohjelmasta. Ohjelmaan on myös kirjattu, että vammaisten henkilöiden itsemääräämis- ja ihmisoikeuksia sekä yhdenvertaisuutta on kunnioitettava päätöksenteossa koko elämänsäajan ajan ja heidän arkensa toimivuus on varmistettava palveluiden suunnittelussa. Hallitusohjelman kaikkia tähän aihealueeseen liittyviä kirjauksia ei luetella tiedonannossa yksityiskohtaisesti. Hallitus tiedostaa kaupunkien ja alueiden erilaiset tilanteet. Keskustelua syrjimättömyyden edistämisestä, mukaan lukien segregaatian ehkäiseminen, jatketaan suurten kaupunkien verkostossa.

Hallitus laatii poikkihallinnollisen tasa-arvo-ohjelman. Sen linjausten pohjalta päivitetään ja edistetään tasa-arvopoliittisen selonteon⁵ yhteisiä tavoitteita. Hallitus jatkaa työtä naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi. Tämä on yhä yksi Suomen suurimmista tasa-arvo-ongelmista. Hallitusohjelman mukaisesti poikiin ja miehiin kohdistuviin tasa-arvo-ongelmiin kiinnitetään entistä enemmän huomiota erityisesti nuorten miesten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Lisäksi valmisteilla tai toimeenpantavana on useita muita

⁴ <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallituspuolueiden-puheenjohtajien-julkilausuma-11.7.2023>

⁵ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164219>

ohjelmia, joilla on yhteys yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen, esimerkiksi Kansallinen ikäohjelma, jossa tulee vahvemmin huomioida ikäsyrrintä.

Hallitus hyödyntää omassa työssään Yhdenvertainen Suomi -toimintaohjelmaa

EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelmassa edellytettiin kansallisia toimintaohjelmia. Suomessa tämä toimintaohjelma on vuonna 2021 valmistunut Yhdenvertainen Suomi⁶. Ohjelma perustui tilannearvioon, jonka perusteella asetettiin kahdeksan tavoitetta ja 52 toimenpidettä. Toimenpiteet ovat lähes täysin toteutettu, mutta tavoitteet ovat edelleen ajankohtaisia.

Tiedonannon valmistelun yhteydessä toteutetuissa kuulemisissa nousivat toistuvasti esiin seuraavat näkökulmat:

- Yhteiskunnan eriarvoistavien rakenteiden purkaminen työmarkkinoilla ja muualla yhteiskunnassa,
- hyvien väestösuhteiden vahvistaminen,
- työmarkkinoille pääsyn keskeinen merkitys,
- rasismia koskevan tietopohjan vahvistamisen tarve ja lisäksi
- lainsäädännön osalta muutostarpeita esitettiin vähän.

Omassa työssään hallitus nojaa Yhdenvertainen Suomi -toimintaohjelman valmistelussa tehtyyn laajaan analyysityöhön ja sen pohjalta laadittuihin ohjelman tavoitteisiin. Toimintaohjelmasta on toteutettu arviointi. Arvioinnin mukaan toimintaohjelman rahoitus ei saisi olla vain hankerahoituksen varassa vaan poliittisen johdon tulisi varata siihen riittävät resurssit. Edellisen hallituksen toimintaohjelman toimeenpanoon oli kohdennettu vain niukasti budjettimäärärahoja.

Hallituksen toimet

Hallitus valmistelee Yhdenvertainen Suomi -toimintaohjelman jatkoon hallitusohjelman pohjalta. Ohjelman laadinta, toimenpiteiden koordinaatio ja seuranta tehdään pääministerin ja valtioneuvoston kanslian johdolla. Hallitus ohjaa riittävät resurssit toimenpiteille budjettiriihessä menokehysten puitteissa.

Ohjelma laaditaan ottamalla huomioon EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelma 2020–2025. Hallitus arvioi tilannetta ja jatkotoimien tarvetta puoliväliriihessään vuonna 2025. Jatkotyö tehdään laajasti osallistaen ja siinä hyödynnetään tämän tiedonannon valmistelussa toteutettua kuulemiskierrosta. Toimintaohjelman jatko sisältää muun muassa seuraavat toimet:

Yhteiskunnallinen ilmapiiri ja keskustelu, tietoisuuden kasvattaminen, hyvät väestösuhteet

1. Pääministerin alaisuuteen valtioneuvoston kansliaan kootaan syrjinnän vastaista osaamista. Tavoitteena on yhdenvertaisuutta edistävien viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyön ja koordinoinnin tehostaminen. Yhdenvertaisuutta ja rasismia koskevaa tietopohjaa parannetaan.
2. Käynnistetään vuosittainen yhteiskunnallinen pyöreän pöydän keskustelu yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämisestä pääministerin johdolla.

⁶ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163577>

3. Valtioneuvoston kanslian johdolla käynnistetään rasismiin vastainen kampanja. Kampanja toteutetaan yhdessä työmarkkinajärjestöjen, urheilu-, kulttuuri- ja kansalaisjärjestöjen kanssa.
4. Etnisten suhteiden neuvottelukunnan (ETNO) sekä alue-etnojen työtä vahvistetaan hyvien väestösuhteiden edistämisen osalta.
5. Vuoropuhelua kansalaisjärjestöjen kanssa vahvistetaan. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus valmistelee kansalaisjärjestöstrategian ja sen toimeenpanosuunnitelman.
6. Hallitus torjuu tehokkaasti toimintatapoja, joilla kiihotetaan syrjintään, vainoon, vihaan tai väkivaltaan yksilöä tai ryhmää vastaan etnisen alkuperän, kansallisuuden, uskonnon, tai muun vastaavan tunnusmerkin perusteella.
7. Hallitusohjelman mukaisesti tunnistetaan ja torjutaan kunniaan liittyvää väkivaltaa.
8. Virkamiesten, tuomareiden ja muiden julkisten toimijoiden systemaattista häirintää ja vainoamista ehkäistään ja varmistetaan riittävä tuki sitä kokeneille. Tämä voi käsittää esimerkiksi työnantajan toimia, jos häirintä ja vaino kohdistuu henkilön viran tai toimen perusteella.
9. Vahvistetaan poliisin ennalta estävää työtä sekä kehitetään nykyistä moniammatillista Ankkuritoimintaa yhä kattavammaksi ja toimivammaksi. Nuoriso- ja jengirikollisuuden vähentämiseksi hallitus toteuttaa jatkotyössä täsmentyviä toimenpiteitä. Työ vaatii moniammatillista osaamista.

Kasvatus ja koulutusjärjestelmä sekä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka

10. Osana poikkihallinnollista tasa-arvo-ohjelmaa käynnistetään koko koulutusjärjestelmän kattava tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämisohjelma 2024–2025. Ohjelmalla tuetaan oppilaitosten nykyisten yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien käytännön jalkauttamista ja toimeenpanoa varhaiskasvatuksen ja oppilaitosten arjessa.
11. Hallitusohjelman mukaisesti nostetaan maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisastetta varhaiskasvatukseen, sillä se tukee koko perheen kotoutumista ja kielenoppimista. Vakiinnutetaan varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa käytettävä tasa-arvorahoituksen määrärahataso.
12. Hallitus vahvistaa yhdenvertaisuutta, syrjimättömyyttä ja tasa-arvoa sekä ihmisoikeuksien toteutumista liikunnan, urheilun, kulttuurin ja nuorisoalan toimilla. Hallitus painottaa maahanmuuttajataustaisten, vammaisten ja muiden vähemmistössä olevien nuorten saamista mukaan toimintaan. Hallitusohjelman mukaisesti vakinaistetaan ja laajennetaan Et ole yksin -toiminta.

Työelämän yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys

Hallitusohjelma sisältää useamman työelämään liittyvän kirjauksen. Linjana on, että Suomeen kotoudutaan työllä.

13. Edistetään työelämän syrjimättömyyttä, monimuotoisuutta ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Vahvistetaan mahdollisuuksien tasa-arvoa. Yrityspalveluihin muun muassa sisällytetään rekrytointisyrjintää torjuvia ja monimuotoisuusjohtamista kehittäviä palveluita.
14. Edistetään maahanmuuttajanaisten siirtymistä työmarkkinoille toimenpiteillä, jotka vähentävät työelämän ja uraohjauksen sukupuoli- ja etnisiä stereotypioita sekä jotka edistävät tasa-arvoa perheissä.
15. Parannetaan organisaatioiden mahdollisuuksia tukea syrjintää ja rasismia kohtaavien työntekijöiden työhyvinvointia muun muassa suuntaamalla heille tukea ja hyödyntämällä verkko- ja muuta koulutusta ammattilaisille.

Lainsäädäntö- ja selvityshankkeet

16. Saamelaiden totuus- ja sovintokomission työtä jatketaan hallitusohjelman mukaisesti vuoden 2025 loppuun asti. Kuurojen ja viittomakielisten komission työ toteutetaan. Hallituksen esitys saamelaiskäräjälaista annetaan hallitusohjelman mukaisesti vuoden 2023 loppuun mennessä yhteistoiminnassa Saamelaiskäräjien kanssa.
17. Hallitusohjelman mukaisesti työntekijöiden hyväksikäytön estämiseksi kiristetään merkittävästi väärinkäytöksistä määrättäviä rangaistuksia ja tehostetaan valvontaa.
18. Ehkäistään viiatekoja juutalaisia, muslimia, kristittyjä ja muita uskontoryhmiä kohtaan. Kriminalisoidaan holokaustin kielto. Vainojen uhrien muistopäivää ryhdytään viettämään kansainvälisen käytännön mukaisesti. Selvitetään mahdollisuudet ainakin natsismin ja kommunismin symbolien käyttämisen kriminalisointiin kun niitä käytetään aatteiden edistämistä tavoitellen.

Valtioneuvoston ja hallinnon omat toimet

Valtioneuvosto tehostaa omaa toimintaansa yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi ja toimenpiteiden valvonnan tehostamiseksi.

19. Hallitus käsittelee vuosittain kansainvälisten ihmisoikeusvalvontaelinten Suomelle antamat ratkaisut, päätelmät ja suositukset ja päättää toimenpiteistä.
20. Kansainvälisissä yhteyksissä Suomi jatkaa pitkän aikavälin ihmisoikeuspoliittista linjaansa mm. naisten, tyttöjen, vammaisten henkilöiden, alkuperäiskansojen ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä muiden erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksien edistämiseksi ja puolustamiseksi. Myös EU:ssa Suomi jatkaa edellä mainitun linjansa mukaisesti edelleen sukupuolten tasa-arvon ml. itsemääräämisoikeuden (SRHR) ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevien asioiden edistämistä.
21. Vahvistetaan opetusalan sekä hyvinvointialan henkilöstön yhdenvertaisuutta, sukupuolten tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevaa osaamista.
22. Hyödynnetään yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokoulutusta poliittisen- ja virkamiesjohdon tietoisuuden lisäämiseksi. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään ministeriöiden tulosoikeuksissa.
23. Valtioneuvosto kiinnittää työnantajana erityishuomiota yhdenvertaisuuden mahdollisuuksiin ja monimuotoisuuteen muun muassa rekrytoinnissa ja työpaikkailmoituksissa. Tavoitteena on luoda yhdenvertaiset edellytykset eri vähemmistöryhmiin kuuluville työnhaussa. Hallitusohjelman mukaisesti anonyymien rekrytoinnin kokeilujen tuottamaa tietoa hyödynnetään.